

המכון לאסטרטגיה ציונית
THE INSTITUTE FOR ZIONIST STRATEGIES

עוד שבת של כדורגל?

מתווה להסדרת משחקי הכדורגל והספורט
בשבת

אביעד הומינר ואריאל פינקלשטיין

פרויקט "שביל הזהב"

אוקטובר 2015

תשרי התשע"ו

המכון לאסטרטגיה ציונית הוא גוף עצמאי הפועל למען שמירת צביונה היהודי והדמוקרטי של מדינת ישראל על פי עקרונות מגילת העצמאות. המכון פועל לשמירת זכויות האדם במדינת ישראל ברוח עקרונות החירות, הצדק, היושר והשלוש של מורשת ישראל. המכון פועל למען הידוק הקשר בין יהודי התפוצות למדינת ישראל על פי ערכי הציונות. המכון עוסק בעריכת מחקרים, כתיבת תכניות והגשתן, הדרכת מנהיגים צעירים, ייזום כינוסים, סמינרים, סיורים ופעילויות אחרות למען חיזוקה של מדינת ישראל כביתו הלאומי של העם היהודי.

The Institute for Zionist Strategies is an independent non-partisan organization dedicated to the preservation of the Jewish and democratic character of the state of Israel, according to the principles of Israel's Declaration of Independence.

The Institute strives to promote human rights within Israel in the spirit of the principles of freedom, justice, integrity, and peace as prescribed by the Jewish Heritage.

The Institute strives to fortify the bond between the Jews in the Diaspora and the state of Israel, according to the values of Zionism.

The Institute engages in research, formulation and advancement of programs, training of young leadership, organization of policy conferences, seminars, and field study missions, and in other activities to strengthen the State of Israel as the National Homeland of the Jewish People.

רחוב עם ועולמו 8, מיקוד: 9546306 ירושלים
 8 Am Veolamo St., 9546306 Jerusalem
 Tel. +972 2 581 7196; Fax: +972 2 532 2422
info@izs.org.il; www.izs.org.il

תוכן עניינים

4.....	תקציר
7.....	הקדמה
9.....	1. פרק א: מבוא
9.....	1.1. רקע כללי
12.....	1.2. רקע חוקי ומשפטי
15.....	1.3. הכדורגל והספורט באמנת גביון-מדן
18.....	2. פרק ב: הכדורגל המקצועני - ליגת העל בכדורגל
23.....	3. פרק ג: הספורט העממי
23.....	3.1. הקדמה
24.....	3.2. שבתון בימי ראשון
26.....	3.3. ארבעה ימי שבתון ביום ראשון
27.....	3.4. ביטול הלימודים בימי שישי
30.....	3.5. שבתון בימי שישי
34.....	4. פרק ד: סיכום והמלצות
34.....	4.1. הכדורגל המקצועני
36.....	4.2. הספורט העממי
39.....	5. ביבליוגרפיה

תקציר

פסק דין שניתן על ידי בית הדין לעבודה באוגוסט האחרון העלה על סדר היום הציבורי את סוגיית קיום משחקי כדורגל בשבת. פסק הדין קבע שקיום משחקי ליגות הכדורגל בשבת הוא עברה על החוק, מכיוון שקבוצות הכדורגל לא קיבלו כל היתר להעסקה בשבת. פסק הדין פתח דיון ציבורי רחב בנושא קיום משחקי הכדורגל בשבת. הדיון נגע לא רק בשאלת חוקיות העסקת השחקנים שומרי המסורת ביום זה, אלא בעצם קיום המשחק הפומבי תוך חילול שבת, ובשאלת יכולתם של שומרי מסורת להשתלב בעולם זה כשחקנים וכצופים.

יש להבחין בכך שענף הכדורגל בישראל כולל בתוכו שתי סוגיות שונות: הכדורגל המקצועני (הליגות הבכירות) והכדורגל העממי (הליגות הנמוכות והליגות לילדים ולנוער). אמנם החלטת בית הדין לעבודה התייחסה לכדורגל המקצועני, אך הדיון הציבורי שמתנהל בימים אלו עוסק גם בכדורגל העממי, ולפיכך מן הצורך להתייחס באופן משמעותי גם אליו. למעשה, הדיון הציבורי בנושא הכדורגל העממי רלוונטי לכלל הספורט העממי בישראל ואף לספורט המקצועני במספר ענפים.

בהתייחסו לסוגיית הכדורגל המקצועני בוחן נייר העמדה את משחקי ליגת העל בעונת הכדורגל 2014-2015, ומצביע על כך שבעונה זו רק 57 משחקים – המהווים 23.75% מהמשחקים במהלך העונה – נערכו בזמן שעל פי ההלכה הוא שבת, כאשר 29 מתוכם החלו פחות משעה לפני צאת השבת. מכאן שבמחזורי רבים ניתן לדחות מעט את תחילת המשחקים כך שהם לא ייערכו בזמן שעל פי ההלכה הוא שבת.

בנוסף, מצביע נייר העמדה על כך שרוב המשחקים המתחילים זמן רב לפני צאת השבת מתקיימים במסגרת השלב הסופי של העונה (הפליי-

אוף). הדבר לא קשור בהכרח לשעון הקיץ, אלא להחלטה מכוונת לערוך משחקים בשלב זה בשעות מוקדמות הרבה יותר מאשר בשאר העונה, לעתים אף בצהרי היום. לפיכך, נראה כי ניתן לעשות מאמץ מסוים ולדחות חלק מהמשחקים לשעות מאוחרות יותר.

כמו כן, נייר העמדה מעלה כי ברוב מחזורי הליגה נערכו חמישה משחקים ביום השבת (רובם, כאמור, לאחר צאת השבת), ושני משחקים בימים ראשון ושני. למרות זאת, בשמונה מחזורים (כרבע מהמחזורים) נערכו ארבעה משחקים ביום השבת ושלושה משחקים בימים ראשון ושני. משכך, נראה שאין מניעה להעביר עוד כמה משחקים לימים ראשון ושני כך שלא ישוחקו בשבת. כמו כן, בשבתות הקיץ ניתן לקיים משחקים בימי שישי סביב השעה 17:00, וכך אכן נעשה בעבר הלא-רחוק. על כל זאת יש להוסיף כי אם תתקבלנה אחת ההצעות להוספת ימי שבתון למשק בימים ראשון או שישי, נראה שהדבר יקל עוד יותר על העברת משחקים לימים אלו, ואף לימי חמישי.

באשר לסוגיית הספורט העממי בוחן נייר העמדה מספר הצעות שונות להגדלת ימי המנוחה בישראל, מתוך תפיסה שלפיה יש לפעול על מנת שכלל האימונים, המשחקים והתחרויות של הספורט העממי לא יתקיימו בשבת, וזאת כדי לאפשר לחלקים רחבים ככל הניתן של האוכלוסייה להשתתף באירועים הללו. אנו סבורים שהפתרון האידאלי בסוגיה זו הוא ביטול הלימודים בימי שישי. לדעתנו, מדובר בפתרון הדורש את הרפורמה הפשוטה ביותר מחד גיסא, ומאידך גיסא מאפשר לעולם הספורט העממי בישראל שדרוג משמעותי, לצד יתרונות נוספים שאינם קשורים לספורט.

עם זאת, בשלב הראשוני, ומתוך הבנה שלא ניתן לקדם רפורמה מעין זו בזמן קצר, אנו ממליצים להעביר לימי שישי את אליפויות הספורט לנוער הנערכות אחת לתקופה, ובמידת האפשר אף להעביר אותן לערבי החול

במהלך השבוע או לימי חופשה מרוכזים כדוגמת חנוכה. ההמלצה בהקשר זה היא שמשרד החינוך - בתיאום עם משרד התרבות והספורט - יוציא הנחיה שתאפשר לתלמידים המשתתפים באירועים אלו להשתחרר אליהם (באישור ההורים כמובן).

בסיכומם של דברים מן הראוי להעיר כי למרות המתח הרב לכאורה שסוגיות אלו טומנות בחובן בהקשרו של השסע הדתי-חילוני, נראה כי בפועל הסוגיה איננה כה סבוכה, ושעם מעט רצון טוב ומאמץ של הגורמים הרלוונטיים ניתן להגיע לפתרונות מוסכמים שכלל הציבור הישראלי יצא נשכר מהם.

הקדמה

אחת הסוגיות הבווערות ביותר בחודשים האחרונים בישראל היא סוגיית השבת. החלטתו של בית הדין המחוזי לעבודה שלפיה קיומם של משחקי כדורגל בשבת הוא עברה על החוק והדיון הציבורי שנערך בעקבות ההחלטה סימנו נקודת שיא במאבקים שונים שנערכו בשנה האחרונה על אודות הצביון הציבורי של השבת בישראל. מאבקים אלו סבו סביב סוגיות כמו חוק העזר העירוני בתל אביב, הפעלת תחבורה ציבורית בשבת ועבודות הרכבת הקלה בשבת.

המכון לאסטרטגיה ציונית הציג את עמדתו המרכזית בסוגיית השבת בישראל בנייר עמדה מקיף שפורסם בפברואר 2014.¹ במסגרת נייר עמדה זה הבענו תמיכה באמנת גביזון-מדן שכבר הפכה למעין "מוסכמה ראשונה" בדיוני השבת בישראל, ואף הצענו מתווה קונקרטי ומפורט ברוח האמנה. במתווה זה לא התייחסנו באופן ספציפי לסוגיית הכדורגל בפרט והספורט בכלל, והמסמך הנוכחי למעשה משלים את עמדתנו בסוגיית השבת.

יש להבחין בכך שענף הכדורגל בישראל כולל בתוכו שתי סוגיות שונות: כדורגל מקצועני וכדורגל עממי (חובבני). הכדורגל המקצועני כולל את ליגת העל, הליגה הלאומית, הליגה הארצית והגביעים השונים (המתקיימים בין קבוצות הליגות השונות). כדורגלנים המשחקים בליגות אלו מתוגמלים בשכר על היותם שחקנים בקבוצת הכדורגל, והם אף מתאמנים במהלך השבוע במסגרת זו. הכדורגל העממי כולל בתוכו את הליגות הנמוכות ואת הליגות המיועדות לנוער ולילדים. אף שהחלטת בית

¹ נדב אליאש, אביעד הומינר, אייל ברגר ואריאל פינקלשטיין, שבת ישראלית - הצעה להסדרת מעמד השבת בישראל ברוח אמנת גביזון-מדן, המכון לאסטרטגיה ציונית, אדר א' תשע"ד - פברואר 2014.

הדין לעבודה קשורה יותר לכדורגל המקצועני, הדיון הציבורי שמתקיים בימים אלו עוסק גם בכדורגל העממי, ולפיכך מן הצורך להתייחס גם אליו באופן משמעותי. באשר לכדורגל העממי אנו סבורים כי הדיון נוגע לא רק לכדורגל אלא לכלל הספורט העממי בישראל (ואף לספורט המקצועני בכמה ענפים נוספים), ולכן העיסוק במסמך זה לא יוגבל רק לכדורגל העממי אלא לספורט העממי בישראל בכללותו.

הפרק הראשון של נייר עמדה זה משמש מבוא כולל לסוגיות הנידונות. הפרק השני דן בכדורגל המקצועני והפרק השלישי עוסק בסוגיית הספורט העממי. בפרק הרביעי והאחרון נסקרות ההמלצות המבוססות על הדיון בשלושת הפרקים הראשונים.

1. פרק א: מבוא

1.1. רקע כללי

ההיסטוריה של משחקי הכדורגל בישראל החלה עשרות שנים לפני הקמת מדינת ישראל. כבר בתחילת המאה העשרים, תחת השלטון העות'מאני, החלו להתפתח בארץ ישראל ליגות כדורגל חובבניות. בשלב מאוחר יותר, תחת משטר המנדט הבריטי שהחליף את השלטון העות'מאני בשנת 1917, החלו להיפתח בארץ ישראל מועדוני כדורגל מקצועניים וליגת כדורגל מקצוענית. עם הקמת מדינת ישראל הקימה ההתאחדות לכדורגל את הליגות המקצועניות בישראל. התאחדות זו הוכרה בפועל על ידי המדינה - באמצעות התקציבים שהיא מקבלת - כאחראית וכמנהלת של ליגות הכדורגל בישראל.

כבר בכתב המנדט שקיבלה מחבר הלאומים התחייבה בריטניה להכיר בימי המנוחה של העדות השונות בישראל: יום ראשון כיום המנוחה של הנוצרים, יום שישי כיום המנוחה של המוסלמים והדרוזים ויום שבת כיום המנוחה של היהודים. בהתאם לכך נהגו מועדוני הספורט לקיים את משחקי הכדורגל ביום השבת, כך שהשחקנים – רובם שחקנים חובבים - קיבלו חופש מעבודתם הקבועה, והאוהדים - שאף הם היו פנויים מעבודתם באותו יום - יכלו להגיע למשחקים.

עובדת קיום המשחקים בשבת עוררה מחלוקת בקרב הציבור היהודי, והאגפים המסורתיים והדתיים שבו התנגדו להסדר. ידם של המצדדים בשמירת השבת הייתה על התחתונה, והנוהג לקיים משחקי כדורגל בשבת התקבל. רק בירושלים התקבע הסדר מיוחד בין הוועד הלאומי לבין אגודת הספורט "מכבי", ובמסגרתו התחייבה האחרונה שלא לקיים את משחקיה של קבוצת מכבי ירושלים בשבת, בתמורה לפיצוי כספי. כמה שנים לאחר

מכך התכוונה קבוצת מכבי ירושלים להתחיל לקיים את משחקיה בשבת בדומה לנוהל הארצי, וזאת כתגובה להחלטת הוועד הלאומי להפסיק לשלם את הפיצוי הכספי. שוטרים בריטים רבים נערכו לגונן על קיום המשחק הראשון בשבת בירושלים, אך המפגינים הרבים שנאספו במקום פוצצו את המשחק והוא הופסק. ² מאז שככה המחאה ומשחקי הכדורגל הוסיפו להתקיים בשבת.

לאורך השנים התקבעו הסדרים שבשתיקה. קבוצות שונות שנודעו בקהלן המסורתי, כדוגמת בית"ר ירושלים, שיחקו את רוב משחקיהן לאחר צאת השבת או בימי השבוע האחרים. הדבר התאפשר בעיקר בשנים האחרונות מכיוון שעקב עניינים הנוגעים לזכויות שידור בטלוויזיה הועברו חלק ממשחקי ליגת העל לימים ראשון ושני. מנגד, לאחרונה התפרסם סיפורו של איש העסקים האמריקאי ראסל גלבוט, שביקש לרכוש את קבוצת הכדורגל הפועל ת"א בתנאי שלא תשחק בשבת. מנהלת הליגה הסכימה להתחייב לתנאי הזה רק לאחר קבלת התחייבותו של זכיין השידור שלפיה כל קבוצה החפצה בכך תוכל גם היא שלא לשחק בשבת. הסכמת זכיין השידור לא התקבלה, והעסקה ירדה מן הפרק. ³

נוסף על כך, אם בעבר שוחקו רוב המשחקים במהלך שעות האור, הרי שהמגמה השלטת בשנים האחרונות ברחבי העולם – ובפרט בישראל בעלת מזג האוויר המזרח-תיכוני – היא לקיים משחקים רבים בשעות הערב לאור הזרקורים, הן בשל עומסי החום שהקשו על השחקנים והן כדי לתרום לאווירת המשחק.

² צילה בר-אלי, שחר אורו, ירושלים תשס"ב; יחיאל אהרון אליאש, מעשה הבא בחזון, תל-אביב 1983, עמ' 9.

³ מוטי פשכקי ושירי אלג'ם, 'תקדים היסטורי: המנהלת אישרה להפועל ת"א לא לשחק בשבתות', אתר ספורט5, 3.11.2014.

בליגות החשובות באירופה ובעולם מקובל לשחק את רובם המוחלט של המשחקים בימים שבת וראשון, שברחבי אירופה מהווים ימי שבתון מעבודה ומלימודים. בארצות מוסלמיות כמו ערב הסעודית ואיראן מתקיימים משחקי הכדורגל לאורך סוף השבוע, כולל ביום שישי. אך בעוד שעל פי הזרמים המקובלים בנצרות ובאסלאם אין כל מניעה דתית לשחק או לצפות במשחקי ספורט ביום המנוחה הדתי, על פי הדעה המקובלת בהלכה האורתודוקסית ישנה בעייתיות הלכתית בקיום משחקי כדורגל בשבת. הבעייתיות נוגעת בפרטי הלכות שאינם יכולים להישמר במשחק כדורגל בשבת, והיא נובעת גם מתפיסה כללית של משחק הכדורגל, העממי והמקצועני, כעיסוק שאינו ראוי בשבת ועל כן הוא אסור. כמו כן, משחקי הכדורגל המקצועניים כרוכים בחילול שבת נרחב באמצעות נסיעות, שימוש בחשמל, קניית כרטיסים ועוד. בשל הסיבות הללו אסורה, לדעת הפוסקים המקובלים, גם צפייה במשחקים מהציע ודרך הטלוויזיה במהלך השבת, ויש הטוענים שגם לאחר צאת השבת אין לצפות במשחקי כדורגל שהתקיימו וצולמו במהלך השבת.

ליגות הנוער והילדים בכדורגל משוחקות גם הן במהלך השבת, כמו רוב ענפי הספורט לנוער ולילדים בישראל. הסיבה לכך היא שהתחרויות לנוער ולילדים מתקיימות בדרך כלל בשעות הבוקר והצהריים. בישראל ישנם שישה ימי לימודים בשבוע, כך שיום החופשה היחיד ממערכת החינוך הוא שבת. עם זאת, ניתן לציין כי ישנם מספר ענפים כדוגמת הכדורסל,⁴ שכל התחרויות בהם – הן לנוער והן לבוגרים – אינן מתקיימות במהלך השבת.⁵

⁴ גם בענף השחמט רוב הפעילות אינה נערכת בשבת.

⁵ בחלק מענפי הספורט שאינם פועלים בשבת, בעיקר בתחרויות העממיות, ניתן לראות שהציבור הדתי משתתף בצורה נרחבת יותר מאשר בענפי ספורט הפועלים בשבת, אך לא ברור האם זוהי תוצאה מכך שהם אינם פועלים בשבת, או שמא זהו גורם מרכזי לכך שבענפים אלו אין פעילות בשבת.

1.2. רקע חוקי ומשפטי

בקיומה של פעילות עסקית בשבת ישנן שתי בעיות פוטנציאליות מבחינת החוק. האחת נובעת מן האיסור על פתיחת עסקים בשבת, הנתון להסדרתן של הרשויות המקומיות. השנייה נובעת מן האיסור להעסיק עובד ביום המנוחה שהוא זכאי לו על פי חוק. האיסור על פתיחת עסקים בשבת איננו בעייתי במקרה שלפנינו, זאת מכיוון שהחוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 40), התשנ"א-1990, או בשמו הידוע יותר – "חוק ההסמכה", קובע במפורש כי:

"עירייה רשאית להפעיל את סמכותה על פי פסקה (20) בתחום שיפוטה או בחלק ממנו לגבי ימי המנוחה, בהתחשב בטעמים שבמסורת דתית; 'ימי המנוחה' - כמפורט בסעיף 18א לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948, לעניין זה, שבת ומועדי ישראל - מכניסת השבת או המועד ועד צאתם".⁶

פסקה זו מאפשרת לרשויות המקומיות להחליט בעצמן לאילו עסקים מותר לפעול בשבת. חוקי העזר העירוניים ברוב הרשויות המקומיות מתירים למרכזי ספורט לפעול בשבת, ובכל מקרה,⁷ גם אם הדבר אסור ברשות מסוימת, ניתן לשנות זאת באמצעות חקיקה עירונית, ואין צורך בחקיקה פרלמנטרית או בתקנה ארצית.

הבעיה המרכזית בקיום משחקי כדורגל בשבת נוגעת לחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951 אשר קובע כי "העבדת עובד במנוחה השבועית

⁶ פקודת העיריות (נוסח חדש), פרק 12, סימן ג, סעיף 21.

⁷ דוגמה לחוקי העזר העירוניים של כמה עשרות רשויות מקומיות סביב נושא השבת מופיעה אצל גדעון זעירא, אורינה אלמסי, איתי פידלמן, אורי טל-ספירו ופלורה קור דבידוביץ, **אכיפת ההוראות בדבר פתיחת עסקים וסגירתם בימי המנוחה על-ידי הרשויות המקומיות**, הכנסת: מרכז המחקר והמידע, ו' באדר א' תשע"ד – 6 בפברואר 2014.

אסורה, אם לא הותרה לפי סעיף 12⁸. סעיף 12 בחוק מעניק לשר הכלכלה את הסמכות לאשר העסקת עובד ביום המנוחה השבועי שלו אם השתכנע "שהפסקת העבודה למנוחה השבועית, לכולה או לחלק ממנה, עלולה לפגוע בהגנת המדינה או בבטחון הגוף או הרכוש, או לפגוע פגיעה רבה בכלכלה, בתהליך עבודה או בסיפוק צרכים שבהם, לדעת שר הכלכלה, חיוניים לציבור או לחלק ממנו".

רשימת הענפים שלהם ניתן אישור גורף לעבוד בשבת מפורסמת באתר משרד הכלכלה, ועולה ממנה כי לענף הכדורגל ולשאר ענפי הספורט לא ניתן אישור כזה. גם רשימת העסקים שהותר להם לעבוד בשבת, שהתפרסמה לאחרונה,⁹ מראה כי למועדוני הכדורגל, להתאחדות הכדורגל או לאחד מענפי הספורט האחרים בישראל לא ניתן אישור להעסיק עובדים בשבת. למעשה, בשנים הראשונות לקום המדינה כלל לא היה צורך בהיתר מעין זה מכיוון ששחקני הכדורגל, גם בליגות הבכורות, כלל לא קיבלו משכורת. רק בעשורים האחרונים הפך ענף הכדורגל למקור הפרנסה הקבוע של השחקנים בליגות הבכורות.

על כל פנים, חשוב להדגיש כי היתר להעסיק עובדים בשבת לא ניתן כיום גם לרובם המוחלט של העסקים המעסיקים עובדים בימי המנוחה, כמו בתי קולנוע ומסעדות, כך שלכאורה גם עסקים אלו עוברים על החוק באופן קבוע. עם זאת, בשלב זה הדיון הציבורי עוסק בסוגיית משחקי הכדורגל וזאת בשל הקביעה המפורשת שהתקבלה לאחרונה בבית הדין הארצי לעבודה - בעקבות עתירה של כמה משחקני הליגה הלאומית -

⁸ חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951, סעיף 9.

⁹ ראו באתר משרד הכלכלה:

שלפיה העסקת שחקני כדורגל בשבת ללא קבלת היתר משר הכלכלה היא עברה על החוק.¹⁰

באשר לספורט העממי, המצב על פניו פשוט יותר, זאת מכיוון שהספורטאים בספורט העממי הם ברוב המקרים שחקנים חובבים ואינם מועסקים בשכר, כך שאין בפעילותם בשבת כל בעיה חוקית. עם זאת, בליגות הכדורגל לנוער ולילדים ואף בענפים אחרים מועסקים מאמנים בשכר (בדרך כלל), כך שגם כאן ישנה בעיה חוקית, גם אם מינורית יותר. דיון חוקי אחר נוגע לעתירות של ספורטאים דתיים הטוענים כי הם מודרים מהשתתפות בתחרויות ספורט המתקיימות בשבת. את המאבק המפורסם ביותר בנושא ניהל הסייף יובל פרייליך. בשנת 2008, בהיותו בן 13, הגיש פרייליך ביחד עם אביו עתירה לבג"ץ בטענה שאיגוד הסיף הישראלי מפלה אותו בכך שהוא מקיים את תחרויות הנוער הרשמיות שלו בשבת, ומכיוון שהוא ספורטאי שומר מצוות נמנע ממנו להשתתף בתחרויות ולהעפיל לתחרויות בינלאומיות. בג"ץ הוציא צו זמני לטובת פרייליך וקבע שאם לא תינתן לו האפשרות להתחרות במוצאי השבת, הוא יזכה בניצחונות טכניים בכל הקרבות שבהם נמנע ממנו להשתתף.¹¹ לאחר כשנתיים פקע הצו ופרייליך החל להתחרות גם בשבתות. כיום פרייליך הוא אלוף אירופה לנוער בסיף, ואף הבטיח את השתתפותו באולימפיאדת ריו 2016. הוא אמנם מתחרה כיום בשבת, אך במאמר שפרסם לפני שנה טען שהוא אינו עושה זאת בלב שלם וקבל על כך שמחייבים אותו לעמוד בדילמה בין הדת ובין הספורט.¹² מאבק נוסף מנוהל בימים אלו על ידי

¹⁰ ראו: משה שיינמן, 'אין לכם היתר לעבוד בשבת', אתר **ynet**, 20.8.2015.

¹¹ nrg מעריב, 'בג"צ קבע: אין להפלות ספורטאי בשל היותו שומר מצוות', אתר **nrg**, 26.10.2008.

¹² יובל פרייליך, 'די לאלץ ספורטאים דתיים לבחור בין המסורת לתחרות', אתר **הארץ**, 30.9.2014.

הקלע אבישי ברט. ברט העפיל לגמר אליפות ישראל לבוגרים בקליעה, ועתר לבג"ץ כנגד קיום התחרות בשבת, המונע ממנו להשתתף בה.¹³ גם אם בשלב זה בתי המשפט אינם מונעים את קיומן של תחרויות ספורט בשבת מסיבות אלו, ייתכן כי התקדים הזמני שנקבע בעבר בשל עתירתו של פרייליך יחזור על עצמו בפסיקת בתי המשפט בעתיד, ותתעורר בעיה חוקית בקיום תחרויות ספורט רשמיות בשבת.

1.3. הכדורגל והספורט באמנת גביזון-מדן

כפי שכתבנו בהקדמה למסמך זה, בסוגיית השבת אימץ המכון לאסטרטגיה ציונית את המתווה ששרטטה אמנת גביזון-מדן. ההצעה הכללית שהאמנה מבקשת לקדם קובעת כי בשבת תותר פתיחת מרכזי תרבות ובילוי וכן תותר הפעלת תחבורה ציבורית באופן חלקי, ומנגד תיאסר פתיחת מרכזי תעשייה ומסחר. על פניו, במסגרת ההסדר הזה יש לאפשר את קיומם של משחקי כדורגל וספורט במהלך השבת (המהווים אירועי תרבות ובילוי), אך כבר האמנה עצמה ביקשה להחריג את אירועי הספורט, ובסעיף התשיעי של ההמלצות בפרק השבת נקבע כי "תיבדקנה דרכים להעברת אירועים ספורטיביים ואחרים שנהוג לקיימם בימי השבת, ליום חול".¹⁴

מדוע ביקשה האמנה להחריג ככל הניתן את אירועי הספורט? בדברי ההסבר שלה לאמנה הסבירה פרופ' רות גביזון כי מטרתו של סעיף זה היא לתת מענה לכך ש"שומרי מצוות בישראל מודרים באופן שיטתי מסוגי הפעילות המתקיימת בעיקר בשבתות, הן כמשתתפים והן כצופים. העברת

¹³ שמואל מוניץ, 'הקלע עותר נגד אליפות בשבת: פוגע בחופש הדת', אתר גלי צה"ל, 23.6.2015.

¹⁴ רות גביזון ויעקב מדן, מסד לאמנה חברתית חדשה בין שומרי מצוות וחופשיים בישראל, ירושלים תשס"ג, ינואר 2003, עמ' 17.

חלק ממוקדי הפעילות הזאת לימי חול תאפשר לשומרי מצוות, למשל, להשתתף במשחקי כדורגל או כדורסל, או בתחרויות רכיבת אופניים".¹⁵

במילים אחרות, בעוד פתיחת מסעדות או הקרנות של סרטים בבתי קולנוע במהלך השבת אינה מונעת משומרי שבת לבלות במסעדות או לצפות בסרטים בשאר ימות השבוע, הרי שקיום תחרויות ספורט ביום השבת מונע משומרי השבת להשתתף בתחרויות הללו או לצפות בהן.

מעבר לדברים האלו נראה כי במצב הנוכחי קשה לראות כיצד הכנסת והממשלה מסדירות את סוגיית השבת בהסדר מקיף וכולל כדוגמת זה שהוצע באמנת גביזון-מדן, ומכאן שישנה חשיבות גם ליצירת הסדרים חלקיים, בייחוד במצב של תסכוכת חוקית, כפי שנוצרה בימים אלו סביב סוגיית משחקי הכדורגל בשבת.

על כל פנים, אמנת גביזון-מדן אף הצביעה על הכיוון הראוי בעיניה על מנת לקדם פתרון בסוגיה זו. בסעיף העוקב לסעיף שהובא לעיל הומלץ כי "ייעשה מאמץ מקיף להעביר את המשק כולו לשבוע עבודה בן חמישה ימים, כך שתתאפשר פעילות חברתית, משפחתית, ספורטיבית ותרבותית משותפת גם מעבר ליום השבת על אופיו המיוחד".¹⁶

למעשה, רעיון צמצום שבוע העבודה לחמישה ימים כחלק מפתרון כולל לסוגיית קיומם של אירועי ספורט בשבת עולה אחת לכמה שנים על סדר היום הציבורי, ובחודשים האחרונים הוזכר פעמים רבות בהקשר של פתרון לסוגיית משחקי הכדורגל המקצועני בשבת. כפי שנראה להלן, אנו סבורים כי הוספת ימי שבתון תוכל לסייע לקידום הספורט העממי, אך דווקא כפתרון לסוגיית הכדורגל בשבת הוספת ימי שבתון אינה הכרחית.

¹⁵ שם, עמ' 231-232.

¹⁶ שם, עמ' 17.

לפיכך, בפרק הבא נעסוק באופן מעמיק בסוגיית הכדורגל בשבת, ובפרק שלאחר מכן נבחן את ההצעות השונות העוסקות בשינוי מבנה שבוע העבודה והוספת ימי שבתון. מכיוון שההשלכות של שינוי שבוע העבודה בישראל חורגות מתחומי הספורט והתרבות בחרנו לבחון את ההצעות השונות באופן מעמיק, כדי לראות עד כמה הן ישימות ואפקטיביות.

2. פרק ב: הכדורגל המקצועני - ליגת העל בכדורגל

העתירה לבית הדין הארצי לעבודה שעוררה את הדיון הציבורי בסוגיית הספורט בשבת הוגשה על ידי קבוצת שחקני כדורגל מהליגה הלאומית שאינם מעוניינים לעבוד בשבת. סקר שלארגון השחקנים שנערך בין כלל שחקני ליגת העל (מלבד שחקני קבוצה אחת) העלה כי 68.5% מהשחקנים טוענים כי הם מעדיפים שלא לשחק בשבת.¹⁷

עם זאת, אנו סבורים שסוגיית ההעסקה בשבת איננה הסוגיה המרכזית העומדת על הפרק. למיטב הבנתנו, הסוגיה המרכזית – הן מבחינת הדיון הציבורי, והן מבחינת סירובו של שר הכלכלה אריה דרעי להתיר את הדבר – היא פומביות משחקי הכדורגל המתקיימים בשבת וחילול השבת ההמוני שהם גוררים. אנו מגיעים למסקנה הזו מכיוון שבדומה לשחקני הכדורגל, כ-15% מהיהודים בישראל עובדים בשבת כבר כיום,¹⁸ ובדומה לענף הכדורגל ישנם מספר ענפים – כמו ענף המלצרות – שמכיוון שפעילותם מתקיימת בשבת באופן תדיר, שומרי שבת מתקשים להתקבל לעבודה בהם.¹⁹ פתרון כולל לסוגיה זו נחוץ גם הוא, אך מכיוון שהנושא נפוץ ואינו ייחודי דווקא לענף הכדורגל התייחסנו במסמך זה בעיקר לסוגיה של ציבוריות משחקי הכדורגל המתקיימים בשבת ולא רק לרצונם של השחקנים שלא לעבוד בשבת.

בפתח הדברים נבהיר כי אין כל מניעה טכנית לקיים משחקים בשעות הערב בשל חוסר תאורה באצטדיוני הכדורגל. תקנון ההתאחדות לכדורגל

¹⁷ דוד בן שימול, 'רוב השחקנים בעד הזזת משחקים משבת', אתר ynet, 8.9.2015.
¹⁸ נדב אליאש, אביעד הומינר, אייל ברגר ואריאל פינקלשטיין, שבת ישראלית - הצעה להסדרת מעמד השבת בישראל ברוח אמנת גביזון-מדן, המכון לאסטרטגיה ציונית, אדר א' תשע"ד - פברואר 2014, עמ' 34.

¹⁹ ראו בנושא זה את כתבתו של יאיר שרקי בחדשות ערוץ 2:
http://reshet.tv/News_n/heb/news/programs/MainNewscast/articlenews,19311

("תקנון האליפות") מחייב את הקבוצות לשחק באצטדיונים שבהם מותקנת תאורה, והחל משנת 2008 הוא אף קובע כי "קבוצה ביתית בליגה מקצוענית חייבת לדאוג להימצאות גנרטור באצטדיונה הביתי בעת קיום משחק, אשר יתן מענה הולם לתאורת המגרש (שדה המשחק) בעת תקלה באספקת החשמל ממערכת החשמל המרכזית".²⁰ כפי שנראה להלן, במחזורים רבים בעונה שעברה נערכו כל המשחקים בשעות שדרשו את השימוש בתאורת האצטדיונים.

כדי לבחון לעומק את סוגיית הכדורגל בשבת בחרנו לבחון את משחקי ליגת העל²¹ בעונת הכדורגל 2014–2015, ולראות כמה משחקים נערכו בשבת, באילו שעות הם נערכו, והאם הדברים הם בני-שינוי, או שאין כל אופציה אחרת אלא לקיים את המשחקים בשבת.

הבדיקה העלתה כי בעונה זו התקיימו בליגת העל 36 מחזורים, כאשר ב-33 המחזורים הראשונים שוחקו שבעה משחקים במחזור ובשלושת המחזורים האחרונים שוחקו שלושה משחקים במחזור, כך שלמעשה התקיימו במסגרת הליגה 240 משחקים. בטבלה הבאה מוצגת חלוקת המשחקים לימים השונים במהלך השבוע:

סך הכול	שישי	שלישי-חמישי	שני	ראשון	שבת	
240	0	15	36	38	151	מספר המשחקים
100%	0	6.3%	15%	15.8%	62.9%	אחוז המשחקים

²⁰ ההתאחדות לכדורגל, תקנון האליפות, נספח ד, סעיף 2 א' חדש. ראו:

<http://football.org.il/Association/OfficialPublicity/OfficialPublicity/%D7%A4%D7%A8%D7%A1%D7%95%D7%9D%20%D7%A8%D7%A9%D7%9E%D7%99%20594.pdf>

²¹ יש לציין כי משחקי הליגה הלאומית, ששחקניה הגישו את העתירה המדוברת, לא התקיימו כלל בשבת עד לעונה הנוכחית (2015–2016).

הטבלה מלמדת כי כבר כיום 37.1% מהמשחקים כלל לא מתקיימים ביום השבת. שני מחזורים (6 ו-11) במהלך הליגה נערכו בימים שלישי-חמישי,²² אך רוב המשחקים שלא שוחקו בשבת שוחקו בימים ראשון או שני. מלבד המחזור ה-17 שבו שוחקו שישה משחקים בשבת, בכל שאר המחזורים שוחקו בשבת ארבעה או חמישה משחקים ובימים ראשון ושני שוחקו שניים או שלושה משחקים.

עם זאת, רוב המשחקים שמתקיימים ביום השבת מתחילים למעשה לאחר צאת השבת, כך שלמעשה גם לגביהם אין כל בעיה. מבדיקה שערכנו עולה כי רק 57 משחקים - המהווים 23.75% מכלל המשחקים בליגת העל בשנה שעברה - התקיימו במהלך הזמן שעל פי ההלכה הוא שבת.²³ למעשה, אף כאן התמונה מורכבת יותר, שכן משחקים רבים נערכים בצמוד לשעת צאת השבת, ואם שעת הפתיחה שלהם הייתה נדחית מעט הרי שהם כלל לא היו נערכים בשבת. מבין 57 המשחקים שהתקיימו בזמן השבת, 29 משחקים התחילו פחות משעה לפני צאת השבת לעומת 28 משחקים שהתחילו למעלה משעה לפני צאת השבת. חלוקה נוספת שיש לתת עליה את הדעת היא בין משחקי הליגה הסדירה (26 המחזורים הראשונים) ובין משחקי הפליי-אוף (יתר המחזורים) כפי שמציגה הטבלה הבאה:

סך כל המשחקים	משחקים שהתחילו פחות משעה לפני צאת השבת	משחקים שהתחילו למעלה משעה לפני צאת השבת	סך כל המשחקים שהתקיימו לפני צאת השבת	
182	24	10	34	ליגה סדירה
58	5	18	23	פליי-אוף
240	29	28	57	סך הכול

²² בכך הגענו לארבעה עשר משחקים. לכך יש להוסיף משחק אחד במחזור 8.

²³ כפי שהיא מוגדרת בציבור האורתודוקסי היהודי: החל משקיעת החמה ביום שישי ועד לשקיעתה ביום שבת.

הטבלה מלמדת שקיים הבדל משמעותי בין הליגה הסדירה ובין הפליי-אוף. כמות המשחקים במהלך הליגה הסדירה שנערכו בזמן שעל פי ההלכה הוא שבת היא נמוכה: רק 18.6% מהמשחקים בליגה הסדירה התקיימו בזמן השבת, כאשר רק 5.4% התחילו למעלה משעה לפני צאת השבת. רק בפליי-אוף עולה באופן משמעותי אחוז המשחקים המתקיימים בזמן השבת ובעיקר אחוז המשחקים שהתחילו למעלה משעה לפני צאת השבת.

מדוע משחקים רבים בתקופת הפליי-אוף מתקיימים בזמן השבת? על פניו ניתן לחשוב שהדבר קשור לכך שבתקופה זו של השנה שעת יציאת השבת מאוחרת יותר, ולכן משחקים המתחילים בשעה שבה שהתחילו כמה חודשים קודם לכן ייערכו עתה כבר במהלך השבת, אך בדיקה מעלה שלא זו הסיבה המרכזית לכך. כך, למשל, מחזור הליגה הסדירה האחרון (מחזור 26) נערך בעונה שעברה בתאריך 14.3.2015, כאשר חמישה משחקים שוחקו ביום השבת, אך שני המשחקים המוקדמים ביותר החלו בשעה 19:00, כך שכל המשחקים במחזור זה נערכו אחרי צאת השבת. לעומת זאת, המחזור הבא (מחזור 27) היה כבר המחזור הראשון של הפליי-אוף, ואף על פי שהוא התקיים בדיוק שבוע לאחר מכן (21.3.2015) ועדיין בשעות חורף, במחזור זה שני משחקים החלו כבר בשעה 16:00 ובשעה 17:00. הדבר הגיע לשיא במחזורים 30 (25.4.2015) ו-31 (2.5.2015) ששוחקו רק כמה שבועות לאחר מכן: במחזור 30 החלו שלושה משחקים בשעה מוקדמת במהלך יום השבת (15:30-17:45), ובמחזור 31 החלו ארבעה משחקים בשעה מוקדמת במהלך יום השבת (17:00-17:30). מחזורים אלו כבר נערכו בשעות קיץ, כך שלמעשה התקיימו המשחקים מתחילתם ועד סופם בשעות האור, בניגוד למקובל ברוב המחזורים האחרים. הדבר מלמד כי אין כל הכרח לקיים את המשחקים בשעה כה

מוקדמת. לשם הדגמה, במחזור ה-32 שנערך כעבור שבוע בלבד, בתאריך 9.5.2015, המשחק המוקדם ביותר החל בשעה 18:00, כאשר המשחק המוקדם ביותר אחריו החל בשעה 19:30.

במחזורים האחרונים (המתקיימים בפליי-אוף) נהוג לעתים לקיים משחקים בשעות מקבילות על מנת לשמור על ספורטיביות, כך שהדבר מסייע לאפשרות לקיים משחקים לאחר צאת השבת, שכן לא נוצרת כל בעיה של זכויות שידור. כך, ניתן לקיים בחלק משבתות הקיץ מספר רב של משחקים באותה השעה, זמן קצר לאחר צאת השבת.

כמו כן, בדיקה מעמיקה מלמדת כי מעבר למשחקי הפליי-אוף, במשחקי הליגה הסדירה עיקר הבעיה טמונה במשחקים הנערכים בתחילת העונה, בתקופה שבה שעת צאת השבת בשעון קיץ היא בשעות 18:30-19:00, אך בתקופת אמצע העונה כמות המשחקים שנערכים בזמן השבת נמוכה מאוד. זאת ועוד, יש לציין כי בשבתות הקיץ המאוחרות, שבהן זמן צאת השבת הוא אחרי השעה 20:00, כלל לא נערכים משחקים, מלבד במחזורי הסיום שבהם נערכים משחקים בודדים.

לאור כל הנתונים הללו נראה כי על אף המהומה התקשורתית הרבה ניתן לפתור את בעיית קיום משחקי הכדורגל בשבת מבלי לשנות סדרי עולם, כפי שיפורט בפרק ההמלצות.

3. פרק ג: הספורט העממי

3.1 הקדמה

לספורט העממי מעלות רבות, ובהן היותו אמצעי בילוי לשכבות רחבות אשר משתתפות בו באופן פעיל, קידום הספורט והבריאות והיותו משאב אנושי לספורט המקצועני. בנוסף למטרות אלו, מועדוני הכדורגל בגילאי הילדים והנוער מהווים מסגרת חינוכית ומעצימה המקדמת את המשתתפים בה להיות אזרחים טובים יותר.

כפי שנטען באמנת גביזון-מדן, כאמור לעיל, הוספת ימי שבתון במשק "תאפשר פעילות חברתית, משפחתית, ספורטיבית ותרבותית משותפת גם מעבר ליום השבת על אופיו המיוחד". באופן ספציפי יותר ניתן להראות כי מעורבות הציבור הדתי והמסורתי בענפי הספורט גדלה בשנים האחרונות. לראיה ניתן להזכיר את אגודת הספורט הדתית "אליצור" המפעילה מספר גדול של קבוצות כדורסל בליגות הנמוכות לבוגרים ובליגות הנוער והצעירים, שבהן משחקים בני ובנות הציבור הדתי. לעומת ענף הכדורסל, אשר משחקיו כלל לא מתקיימים בשבת, בענפי ספורט אחרים, ובעיקר בענף הכדורגל, הדבר אינו מתאפשר כיום. על הביקוש הקיים בתחום זה בקרב הציבור הדתי ניתן ללמוד מליגות בתי הכנסת והליגות היישוביות ביישובים הדתיים הפורחות בשנים האחרונות בענף הכדורגל ובענף הכדורסל. כמו כן, כבר כיום קיימות קבוצות כדורגל של עמותת "צו פיוס", אשר מפעילה בשיתוף ההתאחדות לכדורגל למעלה משמונים קבוצות כדורגל מעורבות (דתיים, חילונים, יהודים וערבים) אשר לא משחקות בשבת.

תפיסתנו בנושא זה היא שיש לפעול על מנת שכלל האימונים, המשחקים והתחרויות של הספורט העממי לא יתקיימו בשבת, זאת כדי לאפשר

לחלקים רחבים ככל הניתן של האוכלוסייה להשתתף באירועים אלו. הזזת אירועים אלו מיום השבת תאפשר כניסה של קהלים רחבים הרחוקים כיום מעולם הספורט לעולמות אלו, תקדם ערכים אלו בחברה הישראלית ותעודד קירוב לבבות. לדעתנו, ניתן לעשות זאת תוך פגיעה מינימלית במצב הקיים כיום, בשל העובדה כי בדרך כלל סוגיות הקשורות לזכויות שידור אינן רלוונטיות לספורט העממי, ומכיוון שהקהל במשחקים אלה הוא ממילא מצומצם יחסית.

העברת אירועי הספורט העממי לימי חול תלויה – לפחות באופן חלקי – בשינוי מבנה שבוע העבודה בישראל. בשל כך, נבחן תחילה את ההצעות השונות לשינוי מבנה שבוע העבודה בישראל, ורק לאחר מכן נציג את המלצותינו.

3.2. שבתון בימי ראשון

אחת לכמה שנים עולה דרישה ציבורית להנהיג בישראל את יום ראשון כיום מנוחה רשמי, זאת בין היתר בשל העובדה כי במרבית העולם המערבי נהוגים שני ימי חופש - יום שבת ויום ראשון. את ההצעה הרצינית ביותר בנושא קידם השר סילבן שלום. על פי הצעתו, יום שישי יהפוך ליום עבודה משמעותי של כשש שעות, ימי העבודה בימים שני עד חמישי יוארכו בחצי שעה נוספת, ויום ראשון יהפוך ליום חופשי, מבלי להקטין את מספר שעות העבודה בישראל. הממשלה מינתה ועדה בראשות פרופ' יוג'ין קנדל, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, ובהשתתפות נציגים בכירים ממספר משרדי ממשלה, כדי לבחון את הנושא, וזו הגישה את המלצותיה במרץ 2013.²⁴

²⁴ הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה – דוח הוועדה, המועצה הלאומית לכלכלה, מרץ 2013.

דו"ח הוועדה הביע התנגדות חריפה להפיכת יום ראשון ליום שבתון וזאת מכיוון שלצד יתרונות שונים, ישנם חסרונות רבים למהלך הזה, ובראשם הטענה של הגופים הכלכליים המרכזיים במדינה (משרד האוצר, בנק ישראל והמועצה הלאומית לכלכלה) שלפיה הדבר יפגע באופן משמעותי בפיריון ובצמיחה של המשק. סיבות נוספות שהועלו כנגד המתווה הן התנגדות מערכת הביטחון²⁵ ומערכת החינוך²⁶ הטוענות כי הדבר יפגע בהן; הערכה של משרד התחבורה כי המעבר אינו ישים ויביא להפסד של מיליארדי שקלים בשל פקקים ביום שישי;²⁷ פגיעה בשכבות חלשות;²⁸ פגיעה בציבור המוסלמי ובציבור הדרוזי שיום שישי הוא יום המנוחה שלהם,²⁹ ועוד.

ברמה העקרונית, ככל הנראה היתרון המרכזי של ההצעה הוא יצירת מרווח רב לתרבות, לספורט ולתיירות, אך נראה שהרווחים הללו אינם עומדים באופן שווה לנזק הכלכלי שייגרם למדינה מיישום ההצעה. על זאת יש להוסיף את העובדה שבפועל רוב הציבור בישראל הפך את יום שישי ליום השבתון הנוסף שלו על אף שהדבר לא מעוגן בחקיקה, כך שזוהי ככל הנראה ההעדפה של הציבור.

על כל פנים, כאשר בוחנים את רמת יחסי הכוחות קל לראות שמשרדי הממשלה הגדולים (משרד ראש הממשלה, משרד הביטחון, משרד האוצר, משרד החינוך ומשרד תחבורה) מתנגדים להצעה וכך גם בנק ישראל, שהוא אחד הגופים החשובים ביותר העוסקים במדיניות כלכלית. מנגד, משרדי הממשלה התומכים בהצעה הם משרדי ממשלה קטנים יותר

²⁵ שם, עמ' 51.

²⁶ שם, עמ' 55.

²⁷ שם, עמ' 61.

²⁸ שם, עמ' 57.

²⁹ שם, שם.

(פיתוח הנגב והגליל, תיירות, תרבות וספורט). במצב זה הרי שההיתכנות הפוליטית ליישום ההצעה יורדת באופן ניכר.

לאור זאת, אנו סבורים שעל אף היתרונות הרבים שיש בהצעה להנהיג שבתון ביום ראשון עבור הספורט בישראל, יש להוריד את ההצעה מסדר היום ולא לדון בה במסגרת החיפוש אחר מתווה שיקדם את הספורט בישראל.

3.3. ארבעה ימי שבתון ביום ראשון

כאמור לעיל, הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה שללה באופן גורף את ההצעה להפוך את יום ראשון ליום שבתון קבוע בישראל. עם זאת, הוועדה המליצה על הוספת ארבעה ימי חופשה בימי ראשון במהלך השנה. על פי הוועדה, ימים אלו יהוו ימי פנאי ומנוחה לרוב הציבור, ויאפשרו יצירת סופי שבוע ארוכים במספר נקודות לאורך השנה. היתרון המרכזי של ההצעה על פי הוועדה הוא שלצד עלויות כלכליות לא גבוהות במיוחד, ימים אלו יאפשרו יצירת פנאי משפחתי מוגבר ויתרמו להגברת הלכידות החברתית ולהעצמת התרבות הישראלית. כמו כן, לדעת הוועדה יתרמו ימים אלו להגדלת ימי החופשה הציבוריים בישראל, הנמוכים כיום יחסית למדינות ה-OECD (ראו בהרחבה על כך להלן). לטענת הוועדה, הצעה זו תסייע בפרט להורים צעירים, שלרוב סובלים הן מימי חופשה מועטים יחסית והן מחוסר הסנכרון עם מערכת החינוך.³⁰

בנוגע לתחום הספורט הצביעה הוועדה על כך שארבעה ימי שבתון יאפשרו את קיומן של תחרויות ספורט רבות בימי ראשון, לרבות אליפויות ישראל. לטענת הוועדה, הדבר יעודד הצטרפות של ספורטאים שומרי

³⁰ שם, עמ' 9.

מסורת ויאפשר להגדיל את מספר העוסקים בספורט תחרותי, ובנוסף יעזור למיתוג אירועי הספורט כבילוי משפחתי, באופן שיגדיל את כמות הצופים באירועים הללו.³¹

3.4. ביטול הלימודים בימי שישי

בעוד בנוגע ליום ראשון ההצעות המבקשות לקדם את הספורט מתמקדות בהפיכתו ליום שבתון מלא, בנוגע ליום שישי ניתן להעלות הצעה שתקדם את הספורט גם מבלי להפוך את יום שישי ליום שבתון מלא.

שאלת ביטול הלימודים בימי שישי עולה על סדר היום הציבורי בישראל כבר שנים רבות. כבר בשנת 1992, תוך כדי ניסיון לעשות שינויים בחוק חינוך ממלכתי, עלתה דרישה מצד המדינה לעבור לשבוע לימודים של חמישה ימים.³² הדרישה עלתה בעיקר בשל הטענות כי ריכוז שעות הלימודים בחמישה ימים בשבוע במקום בשישה ימים יחסוך כסף רב, וכי יום לימודים ארוך יותר יאפשר רצף לימודי וחינוכי. גושפנקה רשמית לניסיון לעבור לחמישה ימי לימודים ניתנה בשנת 2005 בדו"ח דברת, שהמליץ כי שבוע הלימודים יימשך חמישה ימים והלימודים ביום שישי יבוטלו.³³ המלצה זו השתלבה באופן מיטבי עם חוק יום חינוך ארוך שהתקבל כבר בשנת 1990 (ובגרסה מחודשת בשנת 1997) וקבע כי שעות הלימודים בחמשת ימי השבוע יארכו לכל הפחות שמונה שעות בימים ראשון עד חמישי וארבע שעות ביום שישי.³⁴ החוק אמנם אינו מחייב מעבר לחמישה ימי לימודים, אך הוא מקל מאוד על מעבר שכזה. יש לציין

³¹ שם, עמ' 94.

³² פרוטוקול הישיבה השמונים-ושש של הכנסת השלוש-עשרה, יום שלישי, י"ג באייר התשנ"ג.

³³ כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל, התוכנית הלאומית לחינוך (דו"ח דברת), טבת תשס"ה - ינואר 2005, עמ' 22.

³⁴ חוק יום חינוך ארוך ולימודי העשרה, התשנ"ז-1997.

כי החוק היה אמור להיות מיושם באופן מלא בשנת הלימודים הנוכחית (תשע"ו), אך חוק ההסדרים דוחה מדי שנה את יישום החוק, והוא מיושם רק בחלק קטן מבתי הספר בישראל.

מאז דו"ח דברת תמכו מספר שרי חינוך בביטול הלימודים בימי שישי, אך מסיבות שונות המהלך לא צלח. למרות זאת, מספר לא מבוטל של בתי ספר (בעיקר מוסדות תיכוניים בחינוך הממלכתי-דתי או במועצות אזוריות) עברו לחמישה ימי לימודים בשבוע מסיבות מגוונות.

תומכים נוספים בביטול הלימודים בימי שישי הם ארגוני ההורים הפועלים להגדלת החפיפה בין החופשות של התלמידים בבתי הספר ובין החופשות של ההורים. ארגון "הורים עובדים לשינוי", למשל, מקדם מאז 2008 את הרעיון של מעבר לחמישה ימי לימודים. מחקר של מרכז המחקר והמידע של הכנסת שפורסם בשנת 2012 בחן את הפער בין מספר ימי העבודה שבהם לא מתקיימים לימודים בבתי הספר ובין מספר ימי החופשה השנתית שהעובדים בישראל זכאים להם. נמצא כי ישנם 76 ימי עבודה שבהם לא מתקיימים לימודים במערכת החינוך לעומת עשרה ימי חופשה שנתית שההורים זכאים להם, כך שהפער בין ימי החופשה של התלמידים וימי החופשה של ההורים עומד על 66 ימים. המחקר הראה כי מתוך 25 מדינות נבחרות ב-OECD אשר נבחנו, הפער במדינת ישראל הוא השני בגודלו, אחרי הפער בליטא.³⁵

לאור ממצאים אלו מציג ארגון "הורים עובדים לשינוי" תכנית שלפיה יבוטלו הלימודים בימי שישי ב-37 השבועות שבהם מתקיימת שנת הלימודים, כאשר 27 ימים מתוך 37 הימים שיבוטלו יקוזזו עם ימי חופשה אחרים במהלך השנה ועשרת הימים האחרים יפוזרו במהלך ימי הלימודים

³⁵ אורלי אלמגור-לוטן, ימי חופשה בבתי-ספר יסודיים לעומת ימי חופשה במשק – סקירה משווה, י"ב שבט תשע"ב – 5 בפברואר 2012, עמ' 11.

הקיימים כשעות לימודים נוספות.³⁶ כך יצטמצם הפער העצום בין מספר ימי החופש של ההורים לבין מספר ימי החופש של הילדים, הנטל הכלכלי על ההורים ירד באופן דרמטי, הילדים יהיו תחת השגחה הורית וזמן הפנאי המשפחתי יגדל.

למעבר לשבוע לימודים בן חמישה ימים ישנן השלכות בעייתיות בכל הנוגע להורים העובדים בשבת ולשכבות הנמוכות. עם זאת, בדו"ח דברת ובמסמכים אחרים פורטו צעדים שיכולים לגשר על הפער באמצעות מסגרות חינוך חצי-פורמליות ובלתי-פורמליות שתפתורנה את הבעיות שהוזכרו לעיל.³⁷ בין השאר, יכולות גם פעילויות התרבות והספורט שהוזכרו לעיל לפתור חלק מן הבעיות שתיווצרנה.

המעבר לחמישה ימי לימודים אמור לחסוך כסף בשל ייתור הצורך לממן הסעות בימי שישי וביטול הצורך בתחזוקת בתי הספר בימים אלו (ניקיון, אבטחה וכדומה). הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה העריכה את החיסכון מהסעות בלבד ב-88 מיליון שקלים (במחירי 2009).³⁸ כמו כן, בשל קיצור החופש הגדול בשלושה שבועות ניתן יהיה לחסוך את התקצוב ל"בית הספר של החופש הגדול" (מיזם הקייטנות המסובסדות של משרד החינוך) אשר תוקצבו בשנת הלימודים תשע"ד בכ-200 מיליון שקלים על ידי משרד החינוך לבדו בנוסף לתקצוב של מפעל הפיס, הרשויות המקומיות ותרומת הקרן לידידות. מנגד, דו"ח דברת העריך את עלות

³⁶ את ההצעה המלאה ניתן למצוא בקישור הבא:

<http://www.ihorim.co.il/vault/files/parents%20program.pdf>

³⁷ כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל, התוכנית הלאומית לחינוך (דו"ח דברת), טבת תשס"ה - ינואר 2005, פרק עיקרי ההמלצות, המלצה 1, בית-הספר כמוקד העשייה החינוכית.

³⁸ הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה – דוח הוועדה, המועצה הלאומית לכלכלה, מרץ 2013, עמ' 59.

סבסוד הפעילות החוץ-בית-ספרית לאוכלוסיות מוחלשות בכ-200 מיליון שקלים.³⁹

לדעתנו, בביטול הלימודים בימי שישי טמונה הזדמנות משמעותית גם לקידום הספורט בישראל. כאמור לעיל, משחקי הספורט העממי בישראל מתקיימים כיום בשבת. ביטול הלימודים במערכת החינוך בימי שישי יאפשר העברה הדרגתית של כל תחרויות הספורט העממי - ובפרט הספורט המיועד לילדים ולנוער - ליום זה, ובכך יתאפשר לאוכלוסיות רחבות להשתלב בתחרויות הללו. ניתן להפוך את יום שישי ליום ייעודי של עיסוק בספורט ובכושר גופני ולקדם את התחום החשוב והמעט-מוזנח הזה בישראל.⁴⁰

כמו כן, ראוי להזכיר כי כמעט בכל העולם המערבי עומדים ימי הלימודים על חמישה ימים בשבוע, כך שמדובר במהלך טבעי למדי.⁴¹

3.5 שבתון בימי שישי

מעבר לביטול הלימודים בימי שישי, הנהגת שבתון מוחלט בימי שישי תוכל לתת דחיפה חזקה עוד יותר למגמות שהמהלך לביטול הלימודים בימי שישי יכול לקדם.

בשנת 2000 ניתן על ידי שר העבודה והרווחה דאז, אלי ישי, צו הרחבה בנוגע לשבוע העבודה הקובע כי שבוע עבודה מלא יכלול 43 שעות שבועיות וחדש עבודה מלא יכלול 186 שעות בחודש.⁴² מכאן שבמקומות עבודה שבהם עובדים שישה ימים בשבוע מקובל לעבוד שמונה שעות

³⁹ שם, שם.

⁴⁰ ניתן גם לקיים פעילויות תרבות לכל המשפחה ביום זה, אך אין זה מעניינו של מסמך זה ולכן לא הרחבנו בעניין.

⁴¹ ראו על כך בקישור הבא: https://en.wikipedia.org/wiki/Workweek_and_weekend

⁴² צו הרחבה - הסכם מסגרת 2000.

בימים ראשון עד חמישי ושלוש שעות ביום שישי. במקומות עבודה שבהם עובדים חמישה ימים בשבוע מקובל לעבוד 8.6 שעות ביום.

בפועל, כ-58% מאזרחי בישראל כלל אינם עובדים ביום שישי, זאת למרות שהוא אינו מוגדר כיום שבתון רשמי.⁴³ ככל הנראה הדבר נובע ממספר סיבות שונות: יום שישי הוא יום עבודה קצר ולא אפקטיבי, היותם של ישראלים רבים שומרי מסורת ורצונם של עובדים רבים ביום חופש נוסף כמקובל בעולם.

הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה דנה באפשרות להפוך את יום שישי ליום שבתון רשמי,⁴⁴ ואף שבסוף בחרה שלא להמליץ על חלופה זו, הוועדה לא מצאה בה בעיות מהותיות ולא התנגדה לה באופן עקרוני.

לדעתנו, מעבר לשבוע עבודה כזה ייטיב עם הספורט בישראל ויביא להגדלת המשתתפים בפעילויות תרבות וספורט: המעבר יאריך את סוף השבוע הישראלי ויאפשר למשפחות לבלות יחד החל מיום חמישי בערב ועד למוצאי השבת. פעילויות תרבות וספורט שהתרכזו עד היום ביום שבת ובמוצאי השבת יוכלו להתקיים גם בערבי חמישי ובימי שישי ולאפשר לציבור רחב שלא משתתף בהם היום לקחת בהם חלק. ניתן יהיה להפוך את ימי שישי לימי שיא של תרבות וספורט ולהשתמש בבתי הספר הסגורים כמקומות לעריכת חוגים, טורנירים, הצגות ועוד.⁴⁵

למהלך הזה ישנה השפעה חיובית גם באפיקים נוספים שאינם קשורים לספורט:

⁴³ הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה – דוח הוועדה, המועצה הלאומית לכלכלה, מרץ 2013, עמ' 24. מתוך כך, בקרב ערבים 55% אינם עובדים ביום שישי, בקרב עולים חדשים 49%, ובקרב יהודים ותיקים 64% (שם, עמ' 25).

⁴⁴ שם, עמ' 99-97.

⁴⁵ ראו על כך גם שם, עמ' 98.

א. ריכוך המתח סביב השבת: העברת פעילויות ציבוריות, עירוניות ופרטיות לימי שישי תאפשר לרכך מעט את המתח הקבוע סביב נושא השבת ותאפשר לציבור הישראלי על כל גווניו לבלות יחד בימי שישי.

ב. הקטנת הפערים החברתיים-כלכליים בחברה: כפי שהראתה הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה, הגדרת יום שישי כיום שבתון תגרום להעלאת שכר העובדים ביום זה המגיעים ברובם מהשכבות הנמוכות במשק.⁴⁶ סביר להניח כי העלייה בשכר תהיה בשיעור דומה לזה המגיע לעובדים בשבת, כלומר: 150% לשעה רגילה, 175% לשתי שעות נוספות ו-200% לכל שעה נוספת מעבר לכך. מספר השעות התקני ביום שישי (כלומר, השעות שלא מוגדרות כ"שעות נוספות") הוא שבע שעות, ומכיוון שכך סביר להניח כי העלייה בשכר תהיה עלייה של כ-50% (שהרי רוב האנשים לא יעבדו למעלה משבע שעות). שינוי מעין זה יוכל להיעשות באמצעות חקיקה שתחייב מעסיקים לשלם יותר ביום שישי מכיוון שמדובר ביום שבתון (בדומה לשבת כיום), או באופן טבעי בשל דרישת העובדים ביום שישי לפיצוי על עבודתם ביום זה המהווה יום שבתון רשמי.

ג. סנכרון בין המגזר המוסלמי למגזר יהודי: על פי חוק שעות עבודה ומנוחה, יום המנוחה הרשמי של המוסלמים בישראל הוא יום שישי. בשל כך, עסקים רבים במגזר הערבי אינם פועלים ביום זה. לפיכך, הפיכתו של יום שישי ליום שבתון רשמי, מלבד היותה צעד של רצון טוב כלפי האוכלוסייה המוסלמית, תגביר את הסנכרון בין המגזרים.

האפשרות המרכזית להנהגת שבתון בימי שישי היא על ידי חלוקת השעות בשבוע העבודה הנוכחי לחמישה ימי עבודה, כך שכל אחד מהם יכלול 8.6 שעות (כפי שנעשה כבר כיום ברוב המשק). למעבר כזה אין השלכות

⁴⁶ שם, עמ' 98-99.

כלכליות משמעותיות נראות לעין מעבר לשינוי במערכת החינוך, והוא אינו כרוך בשינוי סדרי עולם, מכיוון שכפי שהראינו לעיל, רוב הציבור הישראלי אינו עובד ביום שישי כבר כיום.⁴⁷ כמו כן, ההתנגדויות שהוזכרו לעיל להפיכת יום ראשון ליום שבתון לא הועלו בקשר ליום שישי. גם כלכלני משרד האוצר, בנק ישראל והמועצה הלאומית לכלכלה טענו כי ההשלכות הכלכליות ההרסניות שהוזכרו בקשר למעבר ליום ראשון כיום שבתון אינן רלוונטיות לשאלת הפיכת יום שישי ליום שבתון.⁴⁸ במהלך השנים ניתנו הערכות משוערות שונות בעניין: בשנת 2003 העריך משרד הכלכלה את עלות המעבר בכשני מיליארד שקלים,⁴⁹ ואילו התאחדות התעשיינים העריכה בשנת 2007 את עלות המעבר בכמיליארד שקלים.⁵⁰

⁴⁷ למעשה, ישנה אפשרות נוספת להנהגת שבתון ביום שישי על ידי קיצור שבוע העבודה בשלוש שעות (מ-43 שעות ל-40 שעות) כך שממוצע שעות העבודה בישראל ישווה לממוצע ב-OECD. לא התייחסנו לאפשרות הזו מכיוון שגורמים כלכליים שונים טוענים כי יישומה יביא להשלכות כלכליות שליליות. זאת בשל פריון העבודה הנמוך לשעת עבודה במשק הישראלי, אשר ייתכן שיגרום לכך שהורדת מספר שעות העבודה במשק הישראלי תוריד את התל"ג לנפש, שממילא הוא נמוך יחסית. עם זאת, ראוי לציין כי הקשר בין הפריון והתל"ג ובין מספר שעות העבודה במשק אינו ברור, ולמעשה הוא הפוך, ובמדינות שבהן שעות העבודה מצומצמות יותר, הפריון והתל"ג גבוהים יותר. עם זאת, לא הוכחה סיבתיות לנתון זה.

⁴⁸ **הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה – דוח הוועדה**, המועצה הלאומית לכלכלה, מרץ 2013, עמ' 98.

⁴⁹ סמי כהנאי, **שינוי שבוע העבודה: השלכות כלכליות**, הכנסת: מרכז המחקר והמידע, 30 בינואר 2005.

⁵⁰ התאחדות התעשיינים, **מעבר לשבוע עבודה מקוצר: השלכות צפויות על התעשייה**, 17 ביוני 2007.

4. פרק ד: סיכום והמלצות

4.1 הכדורגל המקצועני

לאור הנתונים שהוצגו במסמך זה בנוגע לכדורגל המקצועני אנו סבורים שבאופן בסיסי ניתן שלא לשחק כדורגל מקצועני בשבת גם מבלי ליישם את אחת ההצעות לשינוי מבנה שבוע העבודה במשק.

כפי שהראינו, במהלך עונת הכדורגל הקודמת 57 משחקים – המהווים 23.75% מהמשחקים – התקיימו בזמן שעל פי ההלכה הוא שבת, כאשר 29 מתוכם החלו פחות משעה לפני צאת השבת. מכאן שבמחזורי רבים ניתן לדחות מעט את תחילת המשחקים הללו כך שהם לא יתקיימו בשבת. ייתכן שבשל זכויות שידור, הדבר יצריך גם דחייה של שאר המשחקים (כמעין אפקט דומינו), אך ראשית, כלל לא בטוח שהדבר הכרחי (שכן כבר כיום במחזורי רבים נערכים משחקים רבים במקביל), ושנית, ברוב השבתות לא נראה שהדבר יביא לקיומם של משחקים בשעות מאוחרות למדי, כך שכלל לא ברור שיש כאן בעיה.

בנוסף, ברוב המחזורי שנערכו בעונה האחרונה התקיימו חמישה משחקים בשבת ושני משחקים בימים ראשון ושני, אך למעשה כבר בעונה האחרונה התקיימו שמונה מחזורי שבהם נערכו רק ארבעה משחקים בשבת לצד שלושה משחקים בימי ראשון ושני. הדבר מלמד שבמחזורי רבים, בעיקר אלו הנערכים בשבתות שבהן זמן צאת השבת מאוחר יותר, ניתן יהיה להעביר משחק נוסף לימים ראשון ושני, כפי שכאמור נעשה כבר כיום במחזורי רבים.

יש להוסיף על כך שהמגמה המסתמנת בלאו הכי כיום היא העדפה לקיום משחקי כדורגל בשעות הערב לאור זרקורים ולא בשעות האור. הדבר מקל

על השחקנים שלא זקוקים להיאבק בעומסי החום הכבדים הקיימים בישראל, ונתפס גם כתורם לאווירת המשחק.

אם בכל זאת ישנו רצון עז לקיים משחקים בשעות האור, הרי שבחלק מהמחזורים ניתן לעשות זאת בימי שישי, כפי שבעבר הלא-רחוק נערכו חלק ממשחקי ליגת העל ביום זה. בחלק משבתות הקיץ שבהן מתקיימים מחזורי כדורגל זמן כניסת השבת מגיע לשעה 18:30 ואף מעבר לכך. מכאן, שמשחקים הנערכים כיום בשבתות בשעות 15:00-16:30 (וישנם כיום מספר משחקים כאלה) ניתן להעביר לאותן שעות בימי שישי, וכך למנוע קיום משחקים בזמן השבת.

בנוסף, אם תתקבל הרפורמה שהציעה הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה בדבר הנהגת ארבעה ימי שבתון בימי ראשון במהלך השנה, הרי שהדבר יוכל להקל אף יותר על מהלך זה כיוון שבמספר מועדים קבועים במהלך השנה ניתן יהיה לקיים משחקים בימי ראשון גם בשעות מוקדמות יותר. אם תתקבל ההצעה להנהגת שבתון ביום שישי, הרי שהדבר יוכל אף לסייע במעבר משחקים משבת לימי שישי ואף לימי חמישי בערב במועדים מסוימים.

על כל פנים, כפי שהראינו, הרפורמות הללו אינן מהותיות לסוגיית הכדורגל בשבת, וגם ללא ביצוען ניתן להציג מתווה שבו משחקי הכדורגל לא ישוחקו כלל בזמן השבת.

בשולי הדברים יש להעיר כי לטעמנו פתרון נקודתי לשחקן או לקבוצה ספציפיים שאינם מעוניינים לשחק בשבת איננו אידאלי, כיוון שהוא נתון לשינויים תמידיים כאשר שחקן מחליף קבוצה או כאשר קבוצה עולה ליגה, והדבר יוצר פתח לבלגן ולתרעומות.

4.2. הספורט העממי

כפי שכתבנו לעיל, השינויים בספורט העממי תלויים במידת מה בשינוי שבוע העבודה בישראל על פי האפשרויות שסקרנו לעיל. בנוסף, בשל השוני בין ענפי הספורט השונים, נראה שיש לחלק בין שני סוגים של אירועי ספורט:

1. אירועי ספורט המתקיימים אחת לתקופה: אירועים מסוג זה אינם שכיחים בענפי הספורט המרכזיים כמו כדורגל וכדורסל, אך בענפי ספורט אחרים כדוגמת ג'ודו, קליעה, סיף וכדומה, גם אליפויות הנוער וגם האליפויות בגילאי הבוגרים הן למעשה אירועים בודדים הנערכים אחת לכמה חודשים.

2. ליגות: בליגות הכדורגל לגילאי הנוער מתקיימים משחקים אחת לשבוע, במתכונת דומה לליגות הבוגרים בכדורגל. גם בענפים נוספים שבהם מתקיימות ליגות התחרויות מתקיימות במקבצי זמן קצרים יחסית, ולא רק כאירועים בודדים הנערכים אחת לכמה זמן.

א. המלצה בהינתן השארית המצב הנוכחי

גם ללא כל שינוי במבנה שבוע העבודה או ביטול הלימודים במערכת החינוך בימי שישי ניתן לעשות שינוי משמעותי ולהעביר אירועי ספורט רבים מיום השבת.

באשר לאירועי ספורט הנערכים אחת לתקופה נראה שאין כל מניעה משמעותית לקיים את האירועים הללו בימי שישי כבר כיום. לגבי אירועי הנוער הרי שיש צורך בהנחיה רשמית של משרד החינוך שתאפשר לשחרר את הילדים מן הלימודים לצורך השתתפות בתחרויות האלו (באישור ההורים כמובן). מכיוון שמדובר באירועים בודדים הרי שאין כל חשש

להיווצרות פערים לימודיים משמעותיים, בייחוד כאשר מדובר ביום לימודים קצר שבו נלמדים בדרך כלל מקצועות "רכים" יותר. בנוגע לענפי הספורט המתנהלים בצורה של "ליגה" ולא כטורנירים מרוכזים אחת לתקופה, הרי שקיומם של המשחקים בימות השבוע הוא בעייתי יותר במצב הנוכחי. עם זאת, הדבר אפשרי, ולראיה ניתן לראות את ליגת הכדורסל המתנהלת במשך השנה ולא מתקיימת בימי שבת. ייתכן שניתן לקיים את משחקי הליגות השונות בשעות אחר הצהריים ובערבים במגרשים מוארים, בימי החופשה (שאינם ימי חג) המפוזרים במהלך השנה (ל"ג בעומר, חנוכה ועוד) ובליגות הנוער גם בימי שישי, באישור קבוע של משרד החינוך וההורים.

ב. המלצה בהינתן ביטול הלימודים בימי שישי / שבתון בימי שישי

ביטול הלימודים בימי שישי יאפשר להעביר את הספורט העממי – בדגש על הספורט המיועד לנוער ולילדים - באופן גורף ליום שישי. במצב שבו לא יתקיימו לימודים ביום שישי לא תהיה כל מניעה לקיים ביום שישי לא רק אירועי ספורט לנוער הנערכים אחת לתקופה, אלא גם את הליגות המתקיימות אחת לשבוע.

באשר לספורט העממי המיועד למבוגרים הרי שביטול הלימודים יכול להקשות על קיום אירועי ספורט למבוגרים ביום זה בשל הצורך של הורים לשמור על ילדיהם. עם זאת, בהנחה שיתקיימו פעילויות אלטרנטיביות לילדים ביום זה, יתאפשר למבוגרים להשתתף בתחרויות. כמו כן, מעבר ליום שבתון רשמי ביום שישי יוכל לאפשר לאוכלוסיות נוספות (כמו אוכלוסיות עובדי החינוך) להשתתף בטורנירים אלו.

ג. המלצה בהינתן הוספת ארבעה ימי שבתון ביום ראשון

הוספת ארבעה ימי שבתון ביום ראשון באופן מפורז לאורך השנה ובחודשים דלים בחופשים תאפשר ריכוז של טורנירים ותחרויות וקיום משחקי ליגה "בעייתיים" מבחינת שבת בימים אלו. ניתן יהיה להפוך את הימים האלה לימי שיא בתחרויות הספורט השונות, אשר תרכזנה אליהן מספר רב של משחקים. ריכוז המשחקים והתחרויות בימים אלו יאפשר גם הבאת קהל נוסף לצפייה במשחקים ויוכל לתרום לאיגום משאבים.

בסיכומם של דברים אנו סבורים שהפתרון האידאלי בסוגיה זו הוא ביטול הלימודים ביום שישי. לדעתנו, מדובר בפתרון הדורש את הרפורמה הפשוטה ביותר מחד גיסא, ומאידך גיסא מאפשר רפורמה משמעותית בספורט העממי בישראל, לצד יתרונות נוספים שאינם קשורים לספורט. עם זאת, בשלב הראשוני, ומתוך הבנה שלא ניתן לקדם רפורמה מעין זו בזמן קצר, אנו ממליצים להעביר את אליפויות הספורט לנוער הנערכות אחת לתקופה ליום שישי, ובמידת האפשר אף לערבי החול במהלך השבוע או לימי חופשה מרוכזים כדוגמת חנוכה. ההמלצה בהקשר זה היא שמשדד החינוך - בתיאום עם משרד התרבות והספורט - יוציא הנחיה שתאפשר לתלמידים המשתתפים באירועים אלו להשתחרר אליהם (באישור ההורים כמובן).

ביבליוגרפיה

- אליאש, נדב, הומינר, אביעד, ברגר אייל ופינקלשטיין, אריאל, שבת ישראלית - הצעה להסדרת מעמד השבת בישראל ברוח אמנת גביזון-מדין, המכון לאסטרטגיה ציונית, אדר א' תשע"ד - פברואר 2014
- אליאש, יחיאל אהרון, מעשה הבא בחזון, תל-אביב 1983
- אלמגור-לוטן, אורלי, ימי חופשה בבתי-ספר יסודיים לעומת ימי חופשה במשק – סקירה משווה, י"ב שבט תשע"ב – 5 בפברואר 2012
- בן שימול, דוד, 'רוב השחקנים בעד הזנת משחקים משבת', אתר [ynet](http://ynet.com), 8.9.2015
- בר-אלי, צילה, שחר אורו, ירושלים תשס"ב
- גביזון, רותי ומדין, יעקב, מסד לאמנה חברתית חדשה בין שומרי מצוות וחופשיים בישראל, ירושלים תשס"ג, ינואר 2003
- הוועדה לבחינת מבנה שבוע העבודה – דוח הוועדה, המועצה הלאומית לכלכלה, מרץ 2013
- התאחדות התעשיינים, מעבר לשבוע עבודה מקוצר: השלכות צפויות על התעשייה, 17 ביוני 2007
- זעירא, גדעון, אלמסי, אוריאנה, פידלמן, איתי, טל-ספירו, אורי וקוך דבידוביץ, פלורה, אכיפת ההוראות בדבר פתיחת עסקים וסגירתם בימי המנוחה על-ידי הרשויות המקומיות, הכנסת: מרכז המחקר והמידע, ו' באדר א' תשע"ד – 6 בפברואר 2014
- חוק יום חינוך ארוך ולימודי העשרה, התשנ"ז-1997
- חוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951

כהונאי, סמי, שינוי שבוע העבודה: השלכות כלכליות, הכנסת: מרכז
המחקר והמידע, 30 בינואר 2005

כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל, התוכנית הלאומית לחינוך
(דו"ח דברת), טבת תשס"ה - ינואר 2005

מוניץ, שמואל, 'הקלע עותר נגד אליפות בשבת: פוגע בחופש הדת',
אתר גלי צה"ל, 23.6.2015

פקודת העיריות (נוסח חדש)

פרוטוקול הישיבה השמונים-ושש של הכנסת השלוש-עשרה, יום שלישי,
י"ג באייר התשנ"ג

פרייליך, יובל, 'די לאלץ ספורטאים דתיים לבחור בין המסורת לתחרות',
אתר הארץ, 30.9.2014

פשצקי, מוטי ואלג'ם, שירי, 'תקדים היסטורי: המנהלת אישרה להפועל
ת"א לא לשחק בשבתות', אתר ספורט5, 3.11.2014

שיינמן, משה, 'אין לכם היתר לעבוד בשבת', אתר ynet, 20.8.2015

nrg מעריב, 'בג"צ קבע: אין להפלות ספורטאי בשל היותו שומר מצוות',
אתר nrg, 26.10.2008